

vrhu in led se naredi le po vrhu vode in vodo celo brani, da globočje ne zmrzne. Ko bi pa mrzlejšje vode bile vedno težje, bi pale vsled tega vedno na dno. Vode bi od dna zmrzavale in zmrzavale tako dolgo, da bi do vrha premrznile. V taki vodi bi potem poginile vse ribe, ker bi zmrznile. Poleg tega tudi take vode se le počasi odtajale.

Zgornja gorkejša voda bi vedno ostajala na vrhu in bi zatorej se kaj počasi razširjala gorkota v nižje sloje vode, ker voda slabo vodi gorkoto. Prav lahko rečemo, da bi se globokeje vode ne otajale niti v najgorkejšem polletju. Imeli bi povsod podobne razmere, kakor so v sibirskih močvirjih. Nekatera teh močvirjih so jako globoko zmrznela v nenavadno hudih zimah, ki so nekaj bile še hujše, kakor sedaj. Nikdar se taka močvirja popolnoma ne otajajo. Po letu raste po teh krajih semtertja rž in pšenica, ali če koplješ kake štiri čevlje v zemljo, pa zadeneš na led. Vsled tega v teh krajih ne vspevajo drevesa, ki imajo globoke korenine.

Podobne razmere kakor pri vodi, opažajo se pri nekaterih kovinah, ko prehajajo iz svojega tekočega stanja v trdo obliko. Zaradi tega plava strjena kovina na raztopljeni.

Včasih se opazi, da se tudi na dnu vode zares nareja led. Te prikazni pa dosedaj znanost ni mogla povsem povoljno pojasniti. Nekateri so trdili, da preohlajena voda pride v dotiko z dnem in nakrat zmrzne in se kako prime tal, da se ne more povzdigniti na površje. Čudno bi ne bilo, da bi preohlajena voda nakrat zmrznila, ko pride na dnu reke s kako trdno stvarjo v dotiko. Samo tega ni lahko pojasniti, kako da tako preohlajena voda pride do dna.

Voda se rada ne ogreje. Treba je štiri do petkrat toliko gorkote, ako hočemo vodo za jedno stopinjo ogreti, nego je je potrebno, da ogrejemo za jedno stopinjo jednaki del trde zemlje. Ravno tako se pa tudi voda hitro ne shladi. Oddati mora od sebe štiri- do petkrat toliko gorkote, kakor suha zemlja. Od tod prihaja, da vodni kraji imajo mnogo enakomernejše podnebje, nego suhi. V vročih deželah se suha zemlja včasih razbeli celo do 80°, ali morje pa v teh krajih nima nikdar nad 30° gorkote, navadno pa še nekaj manj. Podnebje pri morskih krajih in na otocih je mnogo enakomernejše, nego pa v krajih od morja oddaljenih.

Udsire v Norvegiji leži daleč proti severu ali vendar nima razmerno tako hudih zim nego drugi tako daleč na severu ležeči kraji, ob enem pa tudi vročih poletij. Razlika gorkote mej najvročejšim in najmrzlejšim mestecem, je samo 13°, dočim je ta razlika Irkucku v Sibiriji štirideset stopinj.

Ta razlika mej primorskim in suhozemnim podnebjem vpliva jako na razvoj rastlinstva v raznih krajih. V Angliji imajo skoro vse leto lepo zeleno, dočim v mnogo južnejših krajih po zimi leži sneg in zmrzuje. Vinska trta pa ne rodi v Angliji, ker ni v nobenem meseci toliko gorkote, da bi dozorelo grozdje. V Sibiriji daleč

proti severu prideljujejo rž in pšenico, da si je srednja letna gorkota teh krajev okrog ničle ali pa še precej pod ničlo, zato pa imajo gorka, da rekli bi vroča, poletja, v katerih žita dozore. (Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Striženje konj. Angleški profesor Ferdinand Smith je preiskal pot konj in se prepričal, da je v potu precej organskih snovij in iz tega je sklepal, da konji zgube mnogo na svoji moči. Smith priporoča striženje konj. Ostriženi konj se tudi manj prehladi, kakor pa neostriženi, ki se z mokro dlako povrne v hlev in večkrat mine več ur predno se posuši. Neki skušeni zdravnik je izjavil, da striženje konj več pomaga, nego $\frac{1}{2}$ kilograma žita slednji dan.

Rahljanje zemlje po polivanji. Kadar moramo zaradi velike suše močno polivati, se zemlja jako skrči in treba jo je zrahljati. Rahljati se pa ne sme ali k večjemu sme jako rahlo, dokler se niso dobro vkoreninile mlade rastline.

Poučni in zabavni del.

Slovenska Matica

je imela dne 17. maja 1894. svoj občni zbor, na katerem je marljivi društveni tajnik gospod Evgen Lah poročal o delovanju odborov v minoli društveni dobi od 1. junija 1893. do 30. aprila 1894. Odbor je imel v tem času pet sej. Novih društvenih pravil, potrjenih po lanskem občnem zboru, je dal odbor tiskati 4000 izvodov. 1600 izvodov se je že razdelilo mej društvenike, druge pa dobe novi v prihodnjih letih pristopivši udje. Nadalje posnamemo iz tajnikovega poročila, da je odbor v prvi seji po občnem zboru se ustanovil in končno odobril književni program 1893. I. V decembrovi seji se je odbor poglavito posvetoval o tiskarskih, pisateljskih in korektorskih nagradah in napravil nekaj bistveno različnih sklepov, po katerih se bo tudi v prihodnje o tej stvari ravnal. V marcijevi seji je odbor razvil svoj načrt za letošnje društvene knjige, v aprilovi je pa odobril gospodarski program in pa načrt novemu pravilnemu redu.

Gospodarski in književni odsek sta se sešla vselej, kedar je nanesla potreba, da preudarita in priporočata v svoje področje spadajoče stvari odboru v sprejem in potrdilo z dotičnimi nasveti.

Društvene knjige za leto 1893. so se bile zaradi nepričakovanih zadržkov nekoliko zakasnile. Zato so bili društveniki za svoje čakanje odškodovani z dobrimi knjigami. Matica je izdala lani 55 tiskovnih pól raznovrstnega gradiva: Navadni Letopis z 20 pólami; II. del Goriške prof. Rutarja v obsegu 8 tiskovnih pól z goriško zgodovino, in II. zvezek imenitne povesti „Z ognjem in mečem“. Knjig se je tiskalo prvih dveh po 2500, zadnje pa po 2700 iztisov. Prvi dve knjigi sta do malega vže pošli, povesti „Z ognjem in mečem“ je pa obeh zvezkov še vedno lahko dobiti precejšnje število.

Tudi letos izda „Matica“ pred vsem troje društvenih knjig, namreč: 1.) „Letopis za l. 1884“. Urednik mu bode odbornik prof. Bartel; obliko bode imel isto, obseg

podoben. Le unanost se mu ima kakor sploh vsem Matičnim knjigam odslej dati ličnejša. 2.) Doneski k zgodovini „Škofje Loke“, znanstvena razprava iz peresa prof. dr. Fr. Kosa. 3.) „Zgodovina slovenskega slovstva“; spisal prof. dr. Karol Glaser. I. del. (Od prvega početka do Vodnika.) Knjige so proračunjene na 60 tiskovnih pol. Prve in druge knjige izide po 270, tretje pa 3000 iztisov, ker se ima nadaljevati in bodo izvestno po njej segali novi udje poznejših let. (Dalje sledi.)

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

V.

(Dalje.)

Potrebno se mi zdi še nekoliko naslikati, kako se delajo železnice v Ameriki, ker se še spominjam fantastičnih pripovedek, ki sem jih čital o tem v svojem maternem jeziku.

Kakor sem že višje povedal, jaz nisem imel nobenega pojma o tej stvari v Rusiji, torej ne morem primerjati, temveč morem samo opisati, kako v resnici delajo v Ameriki v sedanjem času.

Strmci na vseh ameriških progah izimši gorske dele v Skalnih in Atlantskih gorah ne znašajo nad jedno stotino, v mestih ali blizu večjih rek ali morij se dopušča petnajst tisočin. To je najvišji dopustljivi strmec na ravnih železnicah, na krivih se pa ne dopušča nad jedno dvestotino strmece. To pravilo me je stalo nad dvesto tisoč dolarjev pri zemeljskem delu, ali potem jako olajšuje izkoriščenje železnice. Na mojej progi je samo na enem mestu, ko se železnica bliža Mehikanskemu zalivu bilo 15 tisočin padca. Krivina se dopušča na 6 stopinj, ali k večjemu na osem, in mnoge železnice odkrekajo menjanje voz, ko bi kje bila krivina večja, ker se na krivinah jako izrabljajo kola. Nasipi se delajo od 10 do 12 čevljev širjave na vrhu, in v rezi po toliko širjave na dnu. Nagnjeni so od jedne tretjine do polovine, kakeršna je zemlja. V trdi glini dopuščajo se skoro navpični nasipi ali preseki. Cena za prstno delo znaša osem centov za kubični jader, če je pesek, pri glini 12 do 25 centov za kubični jader in pri 40 centov za skriljevec in do jednega dolarja za kamenje. Za to ceno mora kopač iztrebiti še vse šture do 18 palcev globočine. Z zemeljskimi deli pečajo se na jugu samo Italijani in zamorci, na severu in vzhodu Italijani in irlandci, včasih tudi Poljaki, redkokedaj Ogri, na zapadu pa Kitajci. Železnični pragovi se v največ slučajih tešejo 6 palcev debeli, 8 palcev široki in osem čevljev dolgi in se pokladajo dva čevlja narazen in stoje po 25 centov dostavljeni na železnico. Na jugu se rabi rumena smreka in poslednji čas tudi cipresa, na severu in vzhodu beli hrast, na zapadu pa kar pride pod roko. Poslednji čas so se po vseh Zjedinjenih državah začeli delati poskusi s pragovi iz slame, jekla in stekla. Ker se vedno bolj izsekavajo gozdi,

so si začele prizadevati mnoge železnice, da jih zamenja s čim trajnejšim, ali dosedaj, kolikor mi je znano se nobeno nadomestilo ni obneslo.

Železnični mostovi po vseh novih progah bodisi že trajni ali pa le začasni, odlikujejo se po lahkosti in ceni zgradbi. K začasnim mostovom prištevam surove zgradbe iz neotesanih brunov v močvirnih in sploh nižjih krajih, da se po njih privaja zemlja za zasipanje. Na nje polože debele brune, potem pragove in šine in zasipajo jih z zemljo z vlaka, dokler se ne začne pravilna vožnja. Te zgradbe so včasih 40 do 50 čevljev visoke. Navadno so jako nevarne, ali tako znižujejo ceno za delo, da jih podjetniki vendar redno rabijo. Meni je celi vlak z lokomotivo in desetimi naloženimi vozovi skočil s tacega začasnega mostu, ali vendar sem privarčeval ž njih vporabo celih stotisoč goldinarjev.

Stalni mostovi grade se jako priprosto. Prepoval sem vse Zjedinjene države in sem posebno pazil na mostove ali povsod sem videl jednake. Seveda to velja za lesene mostove, ker povsod sprva delajo lesene mostove. Čez nekaj let, ko železnica že donša dohodke in leseni mostovi začno trohneti, zamene jih z železnimi ali pa jeklenimi najrazličnejših vrst. Leseni, prvotni mostovi delajo se tako-le: Zabije se pet kobil (nog) v vrsto, dvanajst čevljev je oddaljena vrsta od vrste, vrhovi se odžagajo v vodoravni črti in nanje se polože obrezani tramovi po 12 palcev široki in debeli in 12 čevljev dolgi. Na kobile se pribijejo z velikimi železnimi žebli, potem se polože podolžni obrezani tramovi po 6 palcev debeli. 12 široki in 25 čevljev dolgi povprečno 8 čevljev narazen, in vezajoč jih z naslednjimi, menjajoč vezanje tako, da sta na vsaki kobili dve vezi in dva cela tramova. Nanje denejo se rezani tramovi 6 palcev debelosti, 8 palcev širokosti in 8 čevljev dolgosti in ti poslednji se zopet zvežejo s podolžnimi tramovi po 6 palcev debelimi in 8 palcev širokimi. Za tem se ves most zbije z železnimi žebli in je gotov. Taki mostovi se razmerno jako po ceni in morejo se narediti jako hitro. Na moji progi jih je bilo okoli 6 milj in pogostoma zabili so po 100 kobil na dan, upotrebljujoč parni stroj za zabivanje po jezerih in rekah, posebne priprave na valjih za jarke in brezvodna mesta. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Graško vseučilišče. Za poletni tečaj se je na Graškem vseučilišču vpisalo 90 rednih in 10 izrednih bogoslovcev, 522 rednih in 38 izrednih pravnikov, 449 rednih in 62 izrednih medicincev, 73 rednih in 26 izrednih modroslovcev, te. 58 farmacevtov. Vkupe je torej 1328 slušateljev.

Nemcev je na svetu 76 milijonov. V Nemčiji jih je 49, v Avstro-Ogerski 10, v Švici 2, v Rusiji $1\frac{1}{4}$, v drugih evropskih deželah $7\frac{1}{4}$, v Severni Ameriki 7, v Južni $1\frac{1}{2}$ milijona. Kake tri milijone jih je pa v Aziji, Afriki in Avstraliji.

Tečaj za stalne častnike se opusti, kakor poročajo časopisi. To šolo so nekdanj obiskovali stotniki, kateri so hoteli

še-le v petem do osmem tednu. Taka piščeta se pa kmalu opomorejo, ako se v toplem solnčnem kurniku dobro krmijo z jajci, nasekanim mesom, zmešanim belim kruhom, konopljenim semenom ali zdrobljenim rižem. Potem pa izrastejo nenavadno velike kokoši. Omenjena bolezen se prikazuje tudi pri mladih purah in račicah. Poslednje se posebno hitro opomorejo, ako se zanje nabirajo polži, katerih jako veliko pojedjo, ker jih prebavijo v jedni ali dveh urah.

Poučni in zabavni del.

Slovenska Matica.

(Dalje.)

Odbor je februarja meseca objavil v domačih časopisih „Poziv slovenskim pisateljem“, s katerim jih vabi, da pošljejo društvu do 1. julija letos primernih sestavkov za I. zvezek „Knezove knjižnice“. Ako se odzove zadostno število pisateljev s primernimi spisi, utegne iziti letos še I. zvezek „Knezove knjižnice“, katero prejmo potem tudi vsi Matičarji še kot četrto društveno knjigo za l. 1894.

Mej založnimi knjigami se v zadnji dobi ni zvršila nobena sprememba. V zalogi ima „Matica“ še vedno Cigaletovo terminologijo, Šumanovo in Križmanovo „Slovnico“; Erjavčeva „Prirodopis živalstva“ in „Somatologijo“; dr. Kosovo „Vzgojeslovje“ in Bezenškovo „Stenografijo“. Prošnja, da se zadnji dve omenjenih knjig potrdita kot šolski knjigi, kar bi vsakako ugodno vplivalo na njih živahnejšo razprodajo, še ni rešena. Lavtarjeve „Geometrije za učiteljsišča“, ki je vže pred več leti popolnoma pošla kot Matičina založna knjiga, „Matica“ ne bode več zalagala.

Na podlagi razpisa častnega darila 200 gld. iz obrestij Jurčič-Tomšičeve ustanove za literarne namene v prvi vrsti kakemu epičnemu proizvodu in z rokom do 31. decembra lani je prejel odbor dva sestavka. Njih presojevalci pa do sedaj s pregledovanem še niso vsi gotovi.

Z gradivom za „Letopis“ je „Matica“ dobro založena, nadaljeval se bode „Opis slovenske zemlje“, nadaljevala „Zgodovina slovenskega slovstva“; na ponudbo je izvrstna češka povest z ilustracijami; prevdarja se izdava novega zemljevida slovenskih dežel v večjem merilu nego Koslerjev zemljevid; na ponudbo je II. del „Slovenske stenografije“, ki pa more priti sploh v razgovor, ko bode I. del potrjen kot šolska knjiga. Na ponudbo je in v načelu tudi sprejeta bogata „Zbirka slovenskih narodnih pesnij“, ki jo sestavlja dr. K. Štrekelj.

Računski sklep kaže navidezni primanjkljaj 190 gld., in sicer zategadelj, ker se je, kar je znamenje umnega gospodarstva, tekom leta za okroglih 1500 gld. denarja več vložilo kakor potegnilo, zato da vloge sproti nosijo obresti. — Odbor Vam ne podaje letos proračuna za l. 1895., ker ne bi imel niti približno istinite podlage, marveč popravljeni, istinitejši proračun za tekoče leto, v katerem je za izdavanje knjig vpostavljenih že 5250 gld. — Ker je „Matica“ v prvem desetletju imela svoje občne zборе večinoma v poletnem času, segale so njega upravne

dobe po navadi od julija preteklega do junija tekočega leta; po tej dobi so se pravilo ravnali tudi računski sklepi in proračuni. Ko se je pa v občnem zboru l. 1874 sklenilo, da bodi Matično upravno leto koledarsko leto, ne da bi se bili ob enem roki občnih zborov preložili, poročalo se je tudi pravilno o računskem sklepu preteklega, ne pa o proračunu tekočega, marveč prihodnjega leta, ki ni mogel biti zanesljiv, ker mu je manjkalo istinite podlage, dejanskega prebitka ali primanjkljaja v blagajni z dnem 31. decembra dotičnega leta, s katerim se je račun sklenil. To se je nadaljevalo vsa leta do najnovejšega časa.

Kakor je razvidno iz bilance o društvenem premoženju, znaša Matičino imetje koncem leta 1893. vsega skupaj 57.248 gld. 48 kr. in se je pomnožilo tekom zadnjega leta za 1137 gld. 29 kr., lani pa samo za 391 gld. 77½ kr.

Letos prejmo društveniki prvič tudi račun o Knezovi ustanovi, ki kaže na 30.451 gld. 96 kr. glavnice, kar nese okroglih 1200 gld. letnih obrestij in bo zadoštovalo za izdavanje zabavne in poučne Knezove knjižnice.

Mej depoziti se ne nahaja več obveznica tukajšnje čitalnice, ker jo je upravništvo vrnilo čitalniškemu odboru na njega dotično prošnjo.

Društveni knjižnici je prirastlo zadnje leto 509 knjig, zvezkov in časopisov; 386 po zameni, 115 vsled daril in 8 po nakupu; 278 čeških, 119 ruskih, 57 slovenskih, 23 hrvaških, 8 nemških, 7 bolgarskih, po 6 sorbskih in srbskih, 4 latinske in 1 poljska. „Matica“ zamenjuje svoje knjige z 32 raznovrstnimi društvi in korporacijami; v najnovejšem času se je njim pridružilo še „Historično društvo v Lvovu“.

Dne 1. januarja lani je štela Matičina književna zaloga 19.089 knjig in 240 zemljevidov. Tekom leta ji je prirastlo 3400 knjig, odpadlo pa 5423, in sicer 4505 poslanih društvnikom, 539 podarjenih raznovrstnim prosilcem, 379 pa poprodanih knjigotržcem in posameznikom. Koncem preteklega leta je torej zaloga štela 17.066 knjig in zvezkov ter 240 zemljevidov. — Popolnoma so lani pošle le: Marnova „Slovnica češkega jezika“, dra. E. H. Coste: „Pregled slovenskih čitalnic“ in „Letopis za leto 1889“.

Vseh poverjeništev šteje Matica 123.

Mej Matičarji je opazati dosledno naraščanje. Koncem lanskega leta je štela Matica 2360 društvnikov, namreč 7 častnih, 287 ustanovnih in 2066 letnih; torej vsega skupaj za 160 več kakor predlanskim. Ko je stala Matica v prvi polovici društvenega obstanka v letu 1872 na vrhunci, štela je 6 častnih, 392 ustanovnih in 1595 letnih, vsega skupaj torej 1993 društvnikov. Potem je njeno število skoz sedem let dosledno padalo, od l. 1880. naprej pa dosledno naraščala in je prvotni vrhunec leta 1889. doseglo, zadnja leta pa za 300 prekosilo. Le število ustanovnikov ne gre vzporedno s številom Matičarjev sploh. Ker so bila prvotna pravila v marsičem zastarela in ker je bil po njih osnovan opravični red, zastarel je

tudi opravični red, kateremu je treba preosnove. Zategadelj je odbor v svoji 98. seji sklenil sestaviti nov opravični red in izročiti to nalogo istemu odseku, kateri je napravil osnovo novim pravilom. Omenjeni odsek je svojo nalogo izvršil in odbor je v svoji zadnji seji to osnovo odobril; danes stopa pa pred občni zbor s samostojnim predlogom, da tej osnovi pritrdi tudi on.

Izmej večjih slavnostij, h katerim povabljeni, se je Matica častne dolžnosti znebila dostojno, bodita omenjeni: Draškovičeva v Zagrebu dne 15. junija in Gunduličeva v Dubrovniku dne 26. junija. Pri prvi je bil v društvenem imenu navzočen odbornik Koblar, pri drugi odbornik dr. Tavčar.

Posebna deputacija je izročila častnemu članu, visokospoštovanemu in zaslužnemu bivšemu dežel. predsedniku baronu Andreju Winklerju lično izdelano častno diplomu. Slavljenec se je za to odlikovanje zahvalil Matici v zelo laskavem pismu, katero je bilo svoje dni objavljeno v obeh tukajšnjih dnevnikih.

Dne 13. febr. t. l. je umrl v Zagrebu Matičin častni član, kanonik in bivši predsednik Jugoslavenske akademije, dr. Fran Rački. Matica je o tej priliki izrazila omenjenemu društvu brzojavno svoje sožalje, položila na pokojnikovo rakev venec s trakovi in bila pri veličastnem pogrebu dne 15. februarja zastopana po odbornikih g. Koblarju, Pleteršniku, dr. Požarju in Rutarju.

Dne 17. apr. je umrl v Ljubljani Matičin odbornik Ivan Tomšič, c. kr. vadm. učitelj, lastnik zlatega križca za zasluge, občinski svetovalec, urednik „Vrtca“, itd. po dolgem mučnem trpljenju. Pokojnik je bil jako marljiv in plodovit pisatelj; matičnemu odboru je pripadal 21 let in zelo vestno 17 let urejeval v Letopisu „Slovensko bibliografijo“, katero po njem prevzame gospod profesor Perušek. Svojega odbornika se je Matica na zadnji poti častno spomnila po mnogobrojnih odbornikih in društvenikih, na njegovo rakev je pa položila venec s trakovi in primernim napisom.

Ustanovnike je zgubila Matica vsled smrti v zadnji dobi štiri. Umrli so gg. Matej Vrečko, župnik na Ponikvi, dne 10. julija 1893, Fran Dolinar, župnik v p. na Trati dne 16. julija 1893.; Teodor Napret, c. kr. senatni predsednik v p. na Dunaju dne 20. marcija 1894 in Jernej Jarc, župnik v Dolu, dne 22. marcija 1894. — Dalje je zgubila Matica tri poverjenike, ti so: Harmel Adolf, dekan v Komnu, Smrekar Franc, vikar v Medani in Ambrož Matija, dekan v Kaplji. Poleg teh pa še večje število letnih društvenikov. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Cesar Napoleon o odvetnikih. Leta 1810. so predložili Napoleonu dekret, s katerim bi se razširile pravice odvetnikom. Cesar pa dekreta ni podpisal, in je rekel, da on nikdar ne razširi pravice odvetnikom, ki napravljajo nemire, zapeljavajo narod in izdajajo domovino. On hoče vedno imeti orodje, da odvetniku izdere jezik, če ga rabi proti vladi. Odvetniki tudi ne pomirujejo ljudi, temveč jih le zapeljujejo k pravdam. Napoleon je rekel, da ne more prepustiti, da bi kdo živel od

pravdoželjnosti drugih ljudi in k pravdam hujškal. On bi čislal le take pravdne zastopnike, ki vsako pravdo dobe, ali on je prepričan, da ga ni odvetnika, ki bi pravdo razumil, ko bi vedel, da je dvomljiva. Vsaka najjasnejša stvar pa postane zamotana in nejasna, ko jo dobe odvetniki v roke. Laskava ta sodba velikega Korzana za odvetnike pač ni.

Električno razsvetljen cesarski voz. Minoli mesec je bil v Berolin prišel saksonski kralj Albert. Cesar Viljem ga je presenetil s tem, da je šel ponj na kolodvor z električno razsvetljenim vozom. Voz je bil znotraj in zunaj električno razsvetljen in celo konji, ki so voz vlekli, bliščali se so v električni luči. Naravno je, da je bilo na vseh cestah mnogo gledalcev.

Lurloch. Dne 23. m. m. popoldne je znanstvena komisija preiskovala jamo, v kateri so bili zaprti graški pustolovci. Komisije so se udeležili profesor geologije na graškem vseučilišču Hörmes, prof. Walcher in ravnatelj pl. Koppenheier in več drugih gospodov. Prepričali so se, da je jama, ki je sedaj še težko dostopna, jako visoka in je veličastna zaradi mnogih kapnikov. Graški listi sedaj to jamo jako hvalijo.

Novice.

— »Sokolov« izlet v Novo mesto dne 3. junija t. l. zvršil se je kaj lepo. Istega vdeležili sta se tudi pevski društvi „Ljubljana“ in „Slavec“ ter mnogo rodoljubov iz vseh slojev ljubljanskega prebivalstva. Tudi iz Gorenjske in Notranjske je bilo več izletnikov. Posebni vlak je odpeljal čez 1000 oseb iz Ljubljane. Ob progi gromeli so topiči v pozdrav izletnikom, na vseh postajah pa je bilo zbrano občinstvo iste navdušeno pozdravljalo. Posebni lepi pozdravi so se vršili v Višnji gori in v Trebnjem. Kaj veličasten je bil vsprejem v Novem mestu. Na kolodvoru bila so zbrana v pozdrav tamošnja narodna društva z godbo na čelu, ob cesti je bila nebrojna množica naroda in grom topičev se je razlegal v pozdrav došlecem. Pred mestom je pozdravil goste v imenu mesta župan Perko in cela vrsta dražestnih Novomeščank v lepi narodni noši vsprejela je srečno pozdravljače došle Ljubljančane. Vse mesto je bilo krasno odičeno z zastavami in zelenjem. Ob sprevodu po mestu so narodne Novomeščanke raz oken obsipale Sokole in druge s cvetkami. Ob 11. uri bila je v frančiškanski cerkvi sv. maša, pri kateri je pelo pevsko društvo „Slavec“. Pri banketu pri Tučku vrstile so se lepe napitnice. Popoldanska ljudska veselica v „Vragovem logu“ bila je velikanska. Prav živahen ples v Narodnem domu zaključil je veselo zabavo v prijaznem Novem mestu. O pol noči je posebni vlak odpeljal izletnike zopet proti Ljubljani. Krasni dan ostane vsakemu udeležencu gotovo v najlepšem spominu.

— **Družba sv. Cirila in Metoda** je od 20. aprila do 25. maja prejela te-le darove: Rajni g. Josip Kržič v Borovnici jej je volil v svoji oporoki 100 gld.; r. Marija Tola, najemnica v Ljutomeru, pa 5 gld., po g. notarju Antonu Šlambergerju; sl. Blaznikova tiskarna je darovala 30 iztisvo knjižice „Spomin pridnim učencem“ — Nad 100 gld. so v tej dobi družbi poslale podružnice: Moška podružnica v Sežani 169 gld. 75 kr., mej tem je 100 gld. pokroviteljine; moška in ženska v Kranji čisti dohodek veselice prirejene 3. maja t. l. na korist naši družbi v znesku 130 gld. in podružnica v Šiški 120 gld., mej to svoto je 50 gld. kot prvi obrok podružnične pokroviteljine. — Pokrovitelji sta postale: sl. posojilnica v Radoljici in ženska podružnica v Prvačini, vsaka z doneskom 100 gld. — Dalje so družbi darovali: Sl. „Slovensko planinsko društvo v Ljubljani“ 50 gld. 20 kr. kot polovico čistega dohodka dne 13. maja prirejenega koncerta povodom izleta „Primorskega planinskega društva iz Sušaka“,

drevesa z apnom. Nekateri trdijo, da to mazanje nič ne koristi, ker ne prežene mrčesov, lubju pa še škoduje. Po skušnjah pa mazanje le tedaj nič ne pomaga, če se drevo ni očistilo mahu, kateri je popolnoma nepotreben na mladih drevesih, ki imajo še gladek nežen lub. Če se pa namažejo stara drevesa, ko so se poprej skrbno očistila, se mrčesi pokončajo in tudi škodljivi pomladni solnčni žarki tako ne škodujejo jim, ko padajo na belo barvo.

Poučni in zabavni del.

Slovenska Matica.

(Konec.)

Gosp. dr. Josip Stare je poročal o društvenem denarnem gospodarstvu za leto 1893. in pa o proračunu za leto 1894. Društveno premoženje je znašalo koncem lanskega leta 57.248 gld. 48 kr. Narodne ustanove, ki so v oskrbi „Slovenske Matice“ znašale so 33.440 gld. 61 kr. in sicer Jurčič-Tomšičeve ustanove za literarne namene 2898 gld. 65 kr. Knezova ustanova za izdavanje zabavne in poučne knjižice 30.541 gld. 96 kr. V depozitih ima „Matica“ za spomenik pokojnemu dr. J. Bleiweis 2917 gld. 81 kr. in za spomenik dr. Etbina Costi 1467 gld. 9 kr.

Matični odbor gosp. ravnatelj Šubic je poročal o prenapredbi opravičnega reda, katera prenapredba se je tudi odobrila.

Na to so se pa vršile volitve. Računskima pregledovalcem izvolili so se g.: F. Bradaška, J. Dimnik in K. Žagar. V društveni odbor za dobo štirih let pa g.: dr. Hinko Dolenc s 413, Janko Krsnik s 407, Ant. Koblar s 459, dr. France Lampe s 459, Fran Levec s 450, dr. Josip Srnec s 459, dr. Ivan Šust s 459, dr. Iv. Tavčar s 406, in Andrej Žumer s 458 glasovi. Dr. J. Dolenc je dobil 52, dr. Ivan Krek 50, dr. Anton Mahnič 40 in And. Kalan 9 glasov. Vkupe je bilo oddanih 459 glasov.

Iz izida volitve je razvidno, da bi tudi v „Matico“ nekateri radi zanesli razpor. Glasovi, katere so dobili poslednji imenovani gospodje, prihajajo od neke agitacije, ki se je bila začela poslednje dni pred „Matičnim“ zborom v Ljubljani, pa tudi po nekaterih krajih po Gorenjskem. Kaka se pa vidi, slovensko občinstvo dobro spoznava, v kako škodo bi bilo našemu prvemu literarnemu zavodu, ko bi se vanj zanesel razpor. Tako delovanje le dokazuje, da nekateri pri nas brez razpora živeti ne morejo. Že pred leta se je od neke strani skušal zanesti razpor v društvo, ali tedaj se ni bilo posrečilo in upamo, da se tudi sedaj ne bode.

Po končanih volitvah je predsednik zaključil s primernim nagovorom občni zbor.

Sedaj je nam še nekoliko spregovoriti o društvenih knjigah. Letopis je lanskega leta priobčil mnogo zanimivega gradiva. Na prvem mestu priobčuje v njem Janko Barle pod naslovom iz „Narodne zakladnice“ lepo zbirko besed, lastnih imen, pregovorov in rekov, ki jih je nabral v Beli Krajini. S tem spisom je gospod pisatelj go-

tovo ustregel vsakemu, ki se zanima za naš jezik, katerega žal le še premalo poznamo. Tudi narodno slovstvo se še vedno premalo ceni na Slovenskem, da si ravno v tem slovstvu tiči velik kos pravega narodnega življenja.

Na to popisuje v obširni in temeljiti razpravi g. prof. Iv. Steklasa, življenje slovenskega vojskovodje Ivana Lenkoviča, ki je l. 1567. imenom za velikega poveljnika ob turški meji. Ta spis gotovo zanima vsacega Slovenca, kakor sploh naše ljudi jako zanima, ker je v zvezi z znamenito dobo turških vojsk.

Prijateljem prirodoslovja in pa tistim, ki se zanimajo za ljubljanski vodovod, je pa gospod ravnatelj Ivan Šubic ustregel s svojo razpravo: „Gorenjska kotlina in ljubljanski vodovod“, v kateri učeni pisatelj riše geološke razmere v gorenjski naplavini, potem posamične vodovodne naprave, oddaja in izvršenje dela, končno dosedanje izkušnje, ki nam jasno kažejo, kake vspehe ima novodobno prirodoznanstvo in tehnika.

Posebno je pa v letošnjem letu nam ugajala razprava „Pijanost in blaznost“, katero je spisal kandidat zdravilstva F. Göstl. Pisano je jako poljudno in zanimivo. V njej so opisane razne duševne bolezni, ki izvirajo iz blaznosti. Mi le želimo, da „Letopis“ priobči zlasti še več taci razprav, kakor sta poslednje dve, kajti prirodoznanstvo polje in znanosti, ki se opirajo na prirodoznanstvo se pri nas še premalo obdelujejo. Posebno popularno pisanih spisov in knjig še pogrešamo. Koliko važnosti da so taki spisi, nam kaže baš nemško slovstvo, kjer se sedaj posebno hitro množe in razširjajo popularno pisane prirodoznanske razprave. Mi pa tukaj ne mislimo le razprave za prosto ljudstvo, temveč razprave za naše srednje stanove, kateri imajo sicer precej in jako obširno izobraženosti ali vendar ne tiste temeljitosti, da bi se mogli prirodoznanstva učiti iz strogo znanstvenih knjig. Poslednje je tako mogoče le za strokovnjake, navadnega človeka z raznimi težkimi matematičnimi formulami prepreženo knjiga hitro utruja. Znanost se v širše kroge more razširiti le z bolj popularno pisanimi knjigami.

V jako skrbno sestavljeni „Biblijografiji“ Iv. Tomšiča so navedene vse knjige, ki so izšle predlanskim. Ta biblijografija, ki nam kaže nekak pregled duševnega delovanja Slovencev v vsem letu, nam zopet kaže, da se pri nas Slovenci premalo goje še one znanosti, ki so podlaga kulture našega stoletja, na katero je baš sedanje pokolenje tako ponosno. Upati pa hočemo, da bode v bodoče drugače.

G. društveni tajnik Evgen Lah je priobčil skrbno sestavljeno poročilo o „Matičnem“ delovanju v lanskem letu. Tukaj pa ne smemo zamolčati, da je gosp. tajnik posebno ustregel s tem, da je začel zadnja leta v Letopisu priobčevati seznam knjig v „Matični“ knjižnici. S tem je to knjižnico, ki ima precej dobrih zlasti slovanskih del, tako rekoč odprl slovenskemu občinstvu. Kdo je poprej vedel, da dobi to ali ono knjigo pri „Slovenski Matici“, ko jo ravno potrebuje.

Druga knjiga je nadaljevanje gosp. Simon Rutarjevega dela „Slovenska Zemlja“. Lani je gospod pisatelj priobčil prirodoznanski, statistični in kulturni opis goriške in gradiščanske poknežene grofije, letos pa priobčuje zgodovino slovenske te pokrajine. Da je posebno letošen del izvrsten, pač ni treba še posebno zatrjevati, za to nam že jamči ime učenega pisatelja. Mi le želimo, da pisatelj nam tako opiše vse slovenske pokrajine, ali pa da se najdejo drugi možje, ki bodo to delo z enakim vspehom nadaljevali.

Letos se je končal kot tretja knjiga prevod romana poljskega pisatelja Sienkiewicza, katero delo je pa že tako hvalila evropska kritika, da mislimo, da je nam ni treba hvaliti. Svoj spis sklepamo z željo, da se število „Matičarjev“ v letošnjem letu pomnoži, in da nas „Matica“ še razveseli s tako izvrstnimi knjigami, kakor so bile lanske.

Poučni in zabavni drobiž.

Dijaške ustanove na Češkem. Vsled sklepa deželnega zbora z dne 16. januarja 1886. leta izdaja deželni odbor v zvezi z namestništvom zanimivo zbirko o dijaških ustanovah na Češkem. V tej zbirki se bode priobčila v kronološkem redu vsa ustanovna pisma ustanov za srednje in visoke šole na Češkem. Ker je stipendij že nad tisoč, izide to delo v petih ali šestih zvezkih. Prvi zvezek je sedaj izšel. V njem je 85 ustanov iz 16. in 17. stoletja. Najstariša ustanovno pismo je iz 26. oktobra 1583. in je nemško, v njem neka Ana Wunschler iz Heba zapušča 20 gld. državnega denarja, da se bodo iz obresti tega denarja kupovale knjige revnim dijakom. Sploh so vsa starejša ustanovna pisma nemška ali pa latinska, češkega v prvem zvezku ni nobenega. Prvi zvezek tega zgodovinskega dela velja 3 gld.

Novice.

— »Narodni dom« v Ljubljani. Na občnem zboru društva, vršivšem se dne 16. t. m., haznanil je predsednik dr. Karol vitez Bleiweis Trsteniški mej drugim, da je pristopil društvu kot ustanovnik z zneskom 1000 gld. gosp. notar dr. Jernej Zupanec. Čitalnica v Spodnji Šiški, poslala je društvu 200 gld., kot čisti dobiček veselice prirejene za „Narodni dom“ dne 10. junija t. l. pri Koslerju, g. Jakob Matjan posestnik v Zgornji Šiški pa je daroval 1500 opek. Iz nadaljnega poročila posnamemo, da je zgradba proračunjena na okroglo 160.000 goldinarjev, društvo pa razpolaga čez okroglo 100.000 gld. Od nabranega denarja je nad 74.000 gld. čista last društva, nad 16.000 gld. pa posojila na deležih. Društvo šteje 1 častnega člana, 3 ustanovnike, 97 deležnikov in 13 darovateljev, vsega skupaj torej 114 društvenikov. Podpisanih je 220 deležev, izplačanih pa 175. „Krajcarska družba“ je nabrala za društvo do 15.000 gld. Slavnost polaganja temeljnega kamna, ki se je nameravala prirediti dne 29. junija t. l., se vsled sklepa občnega zbora ne bo vršila, ker je zgradba močno napredovala, bi torej slavnost ne imela pravega pomena in se je itak dne 10. junija vršila velika veselica Šišenske čitalnice za „Narodni dom“. Sklenilo se je prirediti veliko slavnost ob otvoritvi „Narodnega doma“. Pri dopolnilnih volitvah se voli v upravni odbor g. notar Ivan Plantan, v pregledovalni odsek pa g. prof. Karol Pirč.

— Slovenske šole v Gorici. Občinski svet goriški je pred kratkim zavrgel slovensko prošnjo naj se na občinske

stroške ustanove ondi slovenske ljudske šole. Tako pravični so goriški Lahi napram upravičenim zahtevam ondotnih Slovencev! Prav nič boljši niso ko tržaški Lahi, ki tudi ne privoščijo tržaškim Slovincem narodne šole. Tolažiti se le moramo, da vse to velja le za zdaj in da prav gotovo pride čas, ko bo pravica zmagala.

— V Šoštanji na Spodnjem Štajarskem bil je do poslednjih občinskih volitev nemškutarski občinski zastop. Pri zadnjih volitvah so pa zmagali Slovenci. Nemškutarji so vložili ugovor, ki pa ni bil utemeljen in se je vsled tega pred kratkim volitev odobrila in slovenski občinski zastop je jel poslovati in sicer je upati, da za zmirom. Nemškutarija tudi tu ne pride več na krmilo.

— K slavnosti ustanovitve Postojinskega Sokola dne 5. avgusta t. l. vozil bode, kakor se čuje, iz Celja poseben vlak.

— Kanonično obiskovanje in birmanje. Prevzvišeni g. knezoškof ljubljanski bo delil zakrament sv. birme v kamniški, moravški, litijski in leskovški dekaniji v začetku meseca julija po nastopnem redu: 1. jul. Kamnik, 2. Spodnji Tuhinj, 3. Motnik, 4. Čemšenik, 5. Moravče, 6. Vrhpolje in sv. Trojica pri Moravčah (obiskovanje brez birmanja) 7. Vače, 8. Šmartno pri Litiji, 9. sv. Križ, 10. Štanga, 11. Zagorje ob Savi, 12. Boštanj.

— »Slovenska Matica«. Odbor se je v svoji zadnji seji konstituiral nastopno: Predsednik prof. Fr. Levec, prvi podpredsednik prof. dr. Fr. Lampe, drugi podpredsednik župan P. Grasselli. Za blagajnika se je izvolil dr. J. Stare, za ključarja profesorja dr. Iv. Janežič in A. Keržič. V gospodarskem odseku so odborniki: 1. dr. H. Dolenc, 2. P. Grasselli, 3. dr. A. Jarc, 4. dr. J. Stare, 5. dr. Iv. Tavčar in 6. Iv. Vilhar; v književnem odseku pa odborn.: 1. A. Bartel, 2. A. Koblar, 3. A. Kržič, 4. dr. Fr. Lampe, 5. dr. J. Lesar, 6. Fr. Levec, 7. M. Pleteršnik, 8. dr. L. Požar, 9. S. Rutar, 10. A. Senekovič, 11. Iv. Šubic, 12. A. Tavčar, 13. Fr. Wiesthaler, 14. A. Zupančič, 15. V. Zupančič in 16. A. Žumer.

— Okrajna učiteljska konferencija slovenskih ljudskih šol v Ljubljani bode dne 12. julija 1894. l. ob 8. uri dopoldne v poslopji I mestne deške petrazrednice v Poljskih ulicah z naslednjim dnevnim redom: 1. Otvoritev konferencije s tem, da se imenuje predsednikov namestnik in se volita dva zapisnikarja in dva overovatelja, 2. Naznanila in opazke g. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prof. Fr. Levca, 3. „Telovadba na petrazredni deški ljudski šoli“. Poročevalec g. Jak. Furlan, ki bode svoje poročilo pojasnoval s praktičnimi vajami svojih učencev, 4. Izbor učnih knjig in beril za šolsko leto 1894/5. Šolska vodstva, ki žele glede učnih knjig in beril v prihodnjem šolskem letu kakšne izpremembe, naj pošljejo do 1. julija t. l. c. kr. mestnemu šolskemu svetu utemeljen nasvet, drugače pa negativno poročilo, 5. Poročilo knjižničnega odbora o stanju in računu okrajne učiteljske knjižnice, 6. Nasveti o nakupovanju novih knjig za okrajno učiteljsko knjižnico. Dotične nasvete je najkasneje do 1. julija t. l. pisмено naznaniti načelniku knjižničnega odbora g. učitelju Fr. Kokalju, 7. Volitev treh udov knjižničnega odbora za šolsko leto 1894/5, 8. Volitev stalnega odbora za šolsko l. 1894/5, 9. Samostalni predlogi, katere je najkasneje do 1. julija t. l. pisмено zglasiti pri stalnem odboru.

— Narodni praznik v Zagrebu. Dne 26. junija polože v Zagrebu temeljni kamen domu dr. Ante Starčevića. Dan 26. junija je se v to izbral zato, ker je ta dan ravno pred 33 leti Starčević v hrvaškem saboru razvil zastavo državnega prava hrvatskega in dal tako temelj sedanji hrvatski stranki prava. Ta dan bo tudi političen shod, ki se ima iznova izreči za načela, ki vodijo stranko prava. Ta dan bo pomemben praznik za celo Hrvatsko.

— Ogerska gospodska zbornica je s 128 proti 124 glasom v generalni debati vsprejela novi ženitveni zakon.